

‘Nu ik meer weet over dubbel
bijzondere leerlingen herken ik
ze veel sneller en weet ik beter
wat ze nodig hebben om hun
cognitieve potentie te kunnen
benutten.’

DUBBEL BIJZONDERE LEERLINGEN

Cisca van Watteringen is lid van het expertteam en werkt voor PI-scholen. Ze vertelt hoe je dubbel bijzondere leerlingen in de klas herkent, wat er qua begeleiding voor deze leerlingen mogelijk is en ze geeft tips voor op school.

Door Danielle Drenthen

Op welke manier heb je in jouw werk te maken met dubbel bijzondere leerlingen?

'Ik heb 15 jaar gewerkt als leerkracht in het speciaal onderwijs. De nadruk ligt hier op 'problemen' en het reguleren hiervan. Ik zag binnen deze groep kinderen zeer uiteenlopende uitdagingen maar ook sterke cognitieve capaciteiten. Helaas werden deze sterke kanten nogal eens gemaskeerd waardoor deze kinderen te weinig verrijking kregen, te weinig uitdaging en soms namen de internaliserende en externaliserende problemen toe. Nu ik meer weet over dubbel bijzondere kinderen, herken ik ze veel sneller en

weet ik beter wat ze nodig hebben om hun cognitieve potentie te kunnen benutten.'

Wat is de reden dat jij hier graag mee werkt?

'Toen ik voor het eerst in het speciaal onderwijs kwam werken, werd ik enorm geraakt door de positieve benadering. Als een kind na 10 minuten eindelijk op zijn stoel ging zitten kreeg hij een thumbs-up omdat hij ging zitten! Toen een kind van 10 jaar, met een leesstoornis, foutloos een woorddictee uit groep 3 had gemaakt, kwam er een grote krul achter zijn naam op het bord. Kijken naar de mogelijkheden, ondanks

aanwezige beperkingen, zorgt voor een fijne en veilige sfeer. Hoogbegaafde kinderen met een beperking op het gebied van leren of het gedrag, hebben het wellicht zelfs nog harder nodig om gezien te worden in wat ze kunnen en om gemotiveerd te worden om zich (cognitief) ergens voor in te zetten, om door te zetten!

Ik vind het een geweldige uitdaging om het hele kind in beeld te brengen, de sterktes en de zwaktes, hoe ver die ook uit elkaar liggen te belichten en samen met het kind te kijken naar wat het nodig heeft om zijn of haar potentie maximaal te benutten.'

HOE HERKEN JE DUBBEL BIJZONDERE LEERLINGEN?

'Dubbel bijzondere leerlingen worden gekenmerkt door een **discrepantie tussen hohen intellectuele capaciteiten (hoogbegaafdheid) en kernmerken van leer- gedrags- en/of ontwikkelingsproblemen**. Kenmerken van hoogbegaafdheid zijn bijvoorbeeld een sterk concentratievermogen; kritische (denk) houding; sterke taalontwikkeling; weetgierigheid; perfectionisme, overgevoeligheid; faalangst; non conformisme en sterke interesses. Naast kenmerken van hoogbegaafdheid is er bij dubbel bijzonder ook sprake van leer-, gedrags- of ontwikkelingsproblemen. Je kan hierbij denken aan neuropsychologische eigenschappen zoals executieve functies; snelheid van informatieverwerking; aandacht en geheugen maar ook didactische eigenschappen zoals lezen, spelling, rekenen/ wiskunde. Tot slot de niet cognitieve of sociaal emotionele eigenschappen zoals zelfbeeld, faalangst, motivatie en sociaal wederkerige communicatie.

Cisca van Wattingen

PI-scholen

We zien dus over het algemeen een beeld met veel uitersten. Bijvoorbeeld hoge cijfers maar ook vaak op de gang. Of heel gevoelig en goed in staat om emoties te verwoorden maar ook een lage frustratietolerantie en daarmee een kort lontje dus veel conflicten. Een grote behoefte aan autonomie maar zwak ontwikkelde executieve functies dus nog erg veel begeleiding nodig.

Ik noem bewust niet slechts een rijtje stoornissen zoals ADHD, ASS, ODD en dyslexie, hoewel een hoogbegaafd kind met een van deze stoornissen absoluut een dubbel bijzonder kind is maar er hoeft niet per se sprake te zijn van een diagnose. Het risico dat een kind met zijn sterke kanten zijn zwakke kanten compenseert is groot en hiermee dus de kans op een gemiste diagnose en het uitblijven van de juiste begeleiding en hulp. Andersom gebeurt het ook: dat de zwakke kant de sterke kant maskeert waardoor het kind niet voldoende wordt uitgedaagd, zich gaat vervelen en problemen alleen maar toenemen.

Kijken naar de behoefte die achter het gedrag ligt, geeft meer zicht en een groter gevoel van 'hier kan ik wat mee' bij leerkrachten.'

Op welke manier bieden jullie begeleiding aan dubbel bijzondere leerlingen?

'Vanuit het samenwerkingsverband is een expertteam opgericht die ondersteuning kan bieden aan scholen door middel van casuïstiek. Als een school een leerling als casus inbrengt, denken wij vanuit onze expertise mee over de onderwijsbehoeften en het concrete onderwijsaanbod. Ook kunnen wij advies geven over bijvoorbeeld buitenschoolse begeleiding zoals activiteiten die passen bij het kind of begeleiding of ondersteuning thuis.

Naast deelname aan deze expertgroep ben ik bezig om op de Professor Waterinkschool in Amsterdam Noord een verrijkingsklas op te starten, voor kinderen uit het speciaal onderwijs. In deze 'MetalliQ' groep komen ongeveer zes leerlingen twee dagdelen bij elkaar. Het doel is om het welbevinden van deze leerlingen te vergroten door inzicht te krijgen in hun talenten en hun uitdagingen.'

Waarom is het belangrijk dat deze leerlingen worden herkend en de juiste begeleiding krijgen?

'Doordat de sterke en zwakke kanten bij deze dubbel bijzondere kinderen ver uit elkaar liggen, en elkaar soms zelfs overschaduwden, is het lastig om deze kinderen te herkennen. Dit maakt het vaststellen van hun onderwijsbehoeften vaak moeilijk. Wanneer het onderwijsaanbod niet aansluit bij de behoefte van de leerling, is de kans groot op het toenemen van internaliserend en externaliserend probleemgedrag. Daarnaast is er een hoger risico op schooluitval. Het zelfbeeld van deze kinderen is hierdoor ook uitermate kwetsbaar. Ze worden veelvuldig afgewezen vanwege hun gedrag en vinden geen of nauwelijks aansluiting bij leeftijdsgenoten. Zelfs deelname aan reguliere verrijkingsklassen, maakt dat ze zich extra eenzaam kunnen voelen omdat de andere kinderen in deze groep geen last hebben van de uitdagingen waar deze kinderen wel mee te maken hebben.'

‘Kijken naar de behoefte die achter het gedrag ligt geeft meer zicht’

Welke tips kun je meegeven aan andere scholen?

'Om in het zoekboek 'Waar is Wally' Wally te kunnen vinden, moet je weten wat zijn kenmerken zijn, anders is het onmogelijk om hem in de menigte te herkennen. Als je de kenmerken van een hoogbegaafd kind niet kent, is de kans groot dat je veel kinderen over het hoofd ziet. Bij deze kinderen kan dit voor een sterk gevoel van eenzaamheid of frustratie leiden, met stille apathie tot aan ernstig storend gedrag in de klas als gevolg.

Ik zou scholen dus in de eerste plaats adviseren om te investeren in een training over het signaleren van hoogbegaafdheid.

Daarnaast hoop ik dat wij, in het onderwijs, van het idee afstappen dat we alles zelf moeten kunnen. Als je als leerkracht een onderbuikgevoel hebt dat er bij een kind sprake kan zijn van deze ingewikkelde combinatie van extreme sterktes en zwaktes, schakel dan hulp in! Neem contact op met het samenwerkingsverband – daar is het voor. Ons expertteam denkt namelijk heel graag met jullie mee, ook als er bij het kind geen vastgestelde hoogbegaafdheid of diagnose is.' ■

‘Ik hoop dat wij, in het onderwijs, van het idee afstappen dat we alles zelf moeten kunnen. Schakel hulp in!’